

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 7 L

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i universitets- og høyskoleloven (oppnevning av eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler)

*Tilråding fra Kunnskapsdepartementet 30. oktober 2015,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Kunnskapsdepartementet legger med dette frem forslag til endring i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven).

Proposisjonen gjelder endringer i fremgangsmåten ved oppnevning av eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler. Forslaget ble opprinnelig utredet og sendt på høring sammen med flere andre forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven. Av hensyn til behovet for fremdrift legger departementet frem oppnevning av styremedlemmer i et eget forslag, og vil komme tilbake til Stortinget med forslag til ytterligere endringer i loven. Det forslaget denne proposisjonen omhandler, er omtalt i Meld. St. 18 (2014–2015), jf. Innst. 348 S (2014–2015).

Departementet foreslår å gjeninnføre ordningen med at departementet oppnevner alle de eksterne styremedlemmene for de statlige høyskolene, tilsvarende som for universiteter og vitenskapelige høyskoler. Dette innebærer at fylkeskommunene ikke lenger skal oppnevne to av de eksterne styremedlemmene ved de statlige høyskolene. Departementet foreslår at institusjonene selv skal fremme forslag til eksterne styremedlemmer, og at departementet foretar oppnevningen på fritt grunnlag.

I forbindelse med forslaget til endringer i bestemmelsene om oppnevning av eksterne styremedlemmer foreslås det også en endring i varaordningen, slik at det i stedet for personlige varamedlemmer oppnevnes en numerisk varaliste for hver institusjon.

2 Bakgrunn for lovforslaget

2.1 Innledning

Før 2009 oppnevnte Kunnskapsdepartementet alle eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler. I Ot.prp. nr. 10 (2008–2009) ble det, for å følge opp flertallets merknad i Kommunal- og forvaltningskomiteens Innst. S. nr. 166 (2006–2007), fremmet forslag om at fylkeskommunene skulle oppnevne to av de eksterne styremedlemmene ved de statlige høyskolene. Bakgrunnen for endringen var et ønske om å bringe de statlige høyskolene nærmere regionale behov og å styrke dem som regionale kunnskaps- og utviklingsaktører.

Regjeringen mener at Kunnskapsdepartementet bør oppnevne alle de eksterne styremedlemmene også ved de statlige høyskolene, jf. Meld. St. 18 (2014–2015). I Innst. 348 S (2014–2015) understreker komiteen viktigheten av at det

oppnevnes styremedlemmer som kan tilføre styrearbeidet erfaringer og kompetanse i tråd med institusjonens profil og utviklingsmuligheter, herunder lokale og regionale behov. Et mindretall i komiteen er negative til forslaget om at oppnevning av eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler ikke lenger skal være delt mellom fylkeskommunen og departementet.

I arbeidet med styreoppnevninger er det viktig å kunne vurdere den eksterne representasjonen som helhet. Det er ønskelig med en sammensetning av styremedlemmer som samlet sett kan tilføre styrearbeidet erfaringer og kompetanse i tråd med institusjonenes profil og utviklingsmuligheter, herunder lokale og regionale behov. For å kunne foreta en helhetlig vurdering i tråd med den enkelte institusjons behov, foreslår departementet derfor å gjeninnføre ordningen med at samtlige eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler skal oppnevnes av departementet.

Også universitets- og høyskolesektoren har ønsket en slik endring. Universitets- og høyskolerådet (UHR) innhentet i 2014 høyskolenes erfaringer med at oppnevningen av eksterne styremedlemmer er delt mellom fylkeskommunen og departementet. Flere peker på at styremedlemmene gjør en god innsats, men at hensynet til styrets samlede kompetansebehov bedre kan vurderes og ivaretas hvis oppnevningen ikke er delt.

UHR ønsket også en lovendring slik at det skal oppnevnes numeriske, ikke personlige, varamedlemmer til styrene.

På denne bakgrunnen fremmer departementet derfor forslag om å tilbakeføre oppnevning av samtlige eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler til departementet, og at det oppnevnes numeriske varamedlemmer til styrene ved alle statlige høyere utdanningsinstitusjoner.

2.2 Høringen

Et høringsnotat med flere forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven ble sendt på høring 26. juni 2015 til følgende instanser:

Departementene

Felles studieadministrativt tjenestesenter
Forsvarets høyskole
Krigsskolen
Luftkrigsskolen
NOKUT
Norges forskningsråd
Norgesuniversitetet
Norsk senter for Menneskerettigheter
Politihøgskolen

Senter for internasjonalisering av utdanning
Sjøkrigsskolen
Statens lånekasse for utdanning
Universiteter og høyskoler
Utdanning.no
Utdanningsdirektoratet

Fylkeskommunene
Fylkesmennene
Oslo Kommune

Riksrevisjonen
Sametinget

Akademikerne
ANSA
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Econa
Forskerforbundet
Forum for fagskoler
Hovedorganisasjonen VIRKE
KS Kommunesektorens organisasjon
Landsorganisasjonen i Norge – LO
Nasjonalt fagskoleråd
Nettverk for private høyskoler
Norges Farmaceutiske forening
Norges Ingeniørorganisasjon – NITO
Norsk presseforbund
Norsk studentorganisasjon
Norsk Tjenestemannslag – NTL
Næringslivets hovedorganisasjon – NHO
Organisasjon for norske fagskolestudenter
Parat
Rådet for offentlige fagskoler
Studentsamskipnadene
Studentsamskipnadsrådet
Teknisk-naturvitenskapelig forening – Tekna
Unio
Universitets- og høyskolerådet
Utdanningsforbundet
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund – YS

Høringsfristen ble satt til 15. august 2015. En del høringsinstanser har pekt på at høringsfristen er kortere enn normalt, og noen universiteter og høyskoler har vist til at det ikke har vært mulig for styret å behandle høringsuttalelsen fra institusjonen.

Departementet legger til grunn at høringsfristen er i tråd med kravene i utredningsinstruksen, men skulle likevel helst satt lenger høringsfrist. Det er imidlertid ønskelig at lovendringer kan tre i kraft før 2016, da nye styreperioder starter 1. januar 2016 for flere institusjoner. Høringsfristen har derfor vært satt kortere enn normalt for å

sikre fremdrift og gjennomføring. Videre følger forslagene som ble sendt på høring i stor grad opp tiltak som ble beskrevet i Meld. St. 18 (2014–2015), hvor både innstillingen og debatten grundig gjennomgikk de forslagene som lå til grunn for hovedinnholdet i høringsbrevet.

Departementet har mottatt 58 uttalelser i forbindelse med høringen. Av de som søkte om utsatt frist var det kun Høgskolen i Molde – Vitenskapelig høgskole i logistikk som ikke sendte inn en endelig høringsuttalelse. Ni høringsinstanser hadde ingen merknader til forslaget. I tillegg avsto Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon fra å gi høringsuttalelse på grunn av høringsfristens lengde.

3 Oppnevning av eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler

3.1 Gjeldende rett

Universitets- og høyskoleloven § 9-4 sjette ledd regulerer fylkeskommunenes oppnevning av eksterne styremedlemmer. Etter gjeldende regelverk skal fylkeskommunen på fritt grunnlag oppnevne to av de eksterne styremedlemmene for de statlige høyskolene, samt personlige varamedlemmer for disse. Departementet oppnevner for de samme institusjonene også to styremedlemmer med personlige varamedlemmer. Oppnevningen gjelder for fire år. Fylkeskommunal oppnevning av styremedlemmer gjelder ikke for universiteter, vitenskapelige høyskoler, Samisk høgskole og kunsthøyskolene. For Samisk høgskole oppnevner Sametinget på fritt grunnlag to av de eksterne styremedlemmene, og personlige varamedlemmer for disse.

3.2 Forslag i høringsbrevet

I høringsnotatet foreslår departementet at myndighet til å oppnevne samtlige eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler legges til departementet, slik at fylkeskommunene ikke lengre skal oppnevne to eksterne styremedlemmer ved de statlige høyskolene. Departementet foreslår i høringsbrevet en endring fra personlige varamedlemmer til numeriske varamedlemmer ved hver institusjon, og at det som hovedregel oppnevnes to eksterne varamedlemmer for hver institusjon. Dette forslaget til endring omfatter alle statlige høyere utdanningsinstitusjoner.

I høringsbrevet la departementet til grunn at det ved oppnevning av styremedlemmer til stat-

lige høyskoler skal legges vekt på blant annet lokale og regionale behov.

3.3 Høringsinstansenes merknader

Det store flertallet av høringsinstanser som kommenterte forslaget om oppnevning av eksterne styremedlemmer til statlige høyskoler, sluttet seg til det, med unntak av Sogn og Fjordane, Hedmark, Nordland og Rogaland fylkeskommuner.

Hedmark fylkeskommune anførte at fylkeskommunens kompetanse medfører en styrke, og ikke en svakhet slik det fremstilles i høringsnotatet. Nordland fylkeskommune understreker viktigheten av at det i det fremtidige høyskolelandskapet sikres at regionene som de nye institusjonene er plassert i, har en kanal inn i lærestedenes styringsorganer, og at dagens ordning dermed bør videreføres. Sogn og Fjordane fylkeskommune og Rogaland fylkeskommune legger til grunn at det bør sikres at det regionale folkevalgte nivået fortsatt har rett til å oppnevne representanter til styrene ved de høyere utdanningsinstitusjonene i Norge.

Flere instanser, blant disse Universitetet i Nordland, Høgskolen i Østfold og Næringslivets hovedorganisasjon, påpeker blant annet viktigheten av at regionale hensyn og høyskolenes regionale ansvar tillegges vekt i den helhetlige vurderingen av eksterne styremedlemmer, og at de eksterne medlemmene bør ha en rimelig forankring i det samfunns- og arbeidsliv institusjonene skal forholde seg til.

Samtlige instanser som kommenterte forslaget om innføring av numeriske varamedlemmer støttet det, med unntak av Sogn og Fjordane fylkeskommune og Næringslivets hovedorganisasjon.

3.4 Departementets vurdering

Etter departementets vurdering er det viktig med en mer helhetlig vurdering av samlet kompetansebehov til styrene ved de statlige høyskolene enn det loven legger til rette for i dag. Dette tilsier etter departementets syn at samtlige eksterne styremedlemmer bør oppnevnes av departementet. Dette ble beskrevet i Meld. St. 18 (2014–2015), og komiteens flertall hadde i Innst. 348 S (2014–2015) ingen innvendinger til dette. Departementet understreker at ordningen med fylkeskommunal oppnevning av eksterne styremedlemmer til statlige høyskoler kom inn i loven først i 2009, og at ordningen ikke har fungert tilfredsstillende og etter hensikten.

Departementet har erfart tilfeller der eksterne styremedlemmer oppnevnt av fylkeskommunene har kommet med politiske føringer fra fylkeskommunen som har oppnevnt dem. Dette er uheldig, gitt styrets ansvar som kollegialt organ. Departementet legger til grunn at fylkeskommuner og andre som har forventninger til institusjonene, kan fremme og drøfte disse forventningene på andre arenaer enn gjennom oppnevning av styremedlemmer. Departementet stiller seg positivt til innspill om styremedlemmer fra fylkeskommunen til institusjonene, og på generelt grunnlag positivt til institusjonenes dialog med alle som besitter lokal og regional kompetanse fra ulike samfunnsarenaer.

Departementet viser også til at når institusjoner slås sammen i oppfølgingen av Meld. St. 18 (2014–2015), vil en ordning med fylkeskommunal oppnevning av eksterne styremedlemmer kunne by på praktiske problemer, for eksempel der en institusjon har tilhørighet til flere fylker. Dette vil være tilfellet for eksempel for Høgskolen i Sørøst-Norge, med virksomhet som dekker tre fylker fra 1. januar 2016. Det er nødvendig med styremedlemmer som kan ta hensyn til større regioner og ta et helhetlig og aktivt ansvar i videreutvikling av institusjoner med tilhørighet i flere fylker.

Eksterne styremedlemmer skal tilføre styrene et bredt spekter av kompetanse og erfaring, med impulser fra nærings-, kultur- og samfunnsliv. Dette skal være med på å ivareta samfunnets interesser og bidra til å styrke samspillet mellom institusjonen og sentrale bruker- og interessegrupper. Departementet vil ved oppnevning av eksterne styremedlemmer legge vekt på institusjonens profil og utviklingsmuligheter, herunder lokale og regionale behov. Styrene må ha kompetanse som gjør dem best mulig i stand til å videreutvikle virksomheten. Institusjonene skal som i dag fremme forslag til styremedlemmer til departementet. Departementet vil overfor institusjonene understreke behovet for styremedlemmer med kompetanse om lokale og regionale behov før de fremmer sine forslag. Departementet forventer at institusjonene innhenter forslag til eksterne styremedlemmer fra fylkeskommuner de har tilhørighet til, og vurderer disse, før institusjonens forslag oversendes departementet.

Gjeldende ordning med personlig varamedlem for de eksterne medlemmene har blitt møtt med stor motstand i sektoren, og departementets forslag om å gå over til numeriske varamedlemmer fikk stor støtte i høringsrunden.

Erfaring viser at personlig varamedlem, især for styreleder, sjelden møter fordi styremøtene

normalt legges til tidspunkter der styreleder kan delta. Endringen til numeriske varamedlemmer vil føre til at de som innkalles ved forfall, enten for perioder eller for enkeltmøter, gjennomgående raskere vil kunne opparbeide seg innsikt i og kunnskap om institusjonen og dermed være bedre forberedt for deltakelse i styremøter. Departementet legger til grunn at den foreslåtte endringen vil gi større kontinuitet i styrearbeidet.

På bakgrunn av høringsrunden mener departementet at numerisk varaliste bør benyttes for de eksterne styremedlemmene. I forbindelse med forslag om endring fra personlig varamedlem til numerisk varaliste, foreslår departementet også at det som hovedregel bør oppnevnes to eksterne varamedlemmer for hver institusjon. Departementet foreslår at det kan oppnevnes flere dersom institusjonens behov tilsier dette. Det er ikke foreslått endringer i øvrige regler om varamedlemmer i § 9-4, og departementet legger til grunn at styret selv fastsetter regler for valg av varamedlemmer for de styremedlemmene som er valgt blant de ansatte og studentene.

Det vises til lovforslaget § 9-4 sjette ledd.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget vil ikke ha økonomiske konsekvenser. Forslaget har den administrative konsekvens at fylkeskommuner ikke lengre skal oppnevne styremedlemmer ved statlige høyskoler. For å sikre at regionale hensyn ivaretas kan fylkeskommunen allikevel foreslå navn til høyskolene, før høyskolene foreslår en endelig liste til departementet. Oppgaven med innhenting av navn og bakgrunnsinformasjon vil dermed fortsatt kunne falle delvis på fylkeskommunene. På grunn av sammenslåinger og endringer i institusjonskategori i oppfølgingen av Meld. St. 18 (2014–2015) får ikke forslaget konsekvenser for like mange høyskoler som før strukturendringene. Høyskolene i Gjøvik, Ålesund, Harstad, Narvik, Nesna, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag er til nå slått sammen med andre institusjoner med akkreditering som universitet. Det medfører at styreoppnevninger ved de nye, sammenslåtte institusjonene følger reglene for styreoppnevninger ved universiteter. Forslaget vil etter departementets vurdering medføre noe økt ressursbruk i departementet, men vil til gjengjeld sørge for at styrene ved statlige høyskoler er oppnevnt på bakgrunn av en helhetlig vurdering.

5 Merknader til bestemmelsen

Til § 9-4 Valg og oppnevning av styret

Sjette ledd: Bestemmelsen er i hovedsak en videreføring av gjeldende lov § 9-4 sjette ledd. Det er også foretatt enkelte språklige justeringer.

Fylkeskommunenes myndighet til å oppnevne eksterne styremedlemmer og varamedlemmer til styrene ved statlige høyskoler tas ut av loven. Det innebærer at for alle institusjoner utenom Samisk høyskole skal departementet oppnevne alle eksterne styremedlemmer. Departementet legger til grunn at statlige høyskoler likevel involverer den eller de fylkeskommunene institusjonen søker til i prosessen frem til oversendelse av forslag til departementet, og innhenter og vurderer forslag fra disse.

Både for Samisk høyskole og øvrige institusjoner skal det oppnevnes numeriske varamedlemmer, ikke personlige varamedlemmer, for de eksterne styremedlemmene. Departementet vil som utgangspunkt oppnevne to varamedlemmer for de eksterne styremedlemmene. Departemen-

tet legger til grunn at institusjonene fortsatt skal fastsette egne regler for varamedlemmer for styremedlemmer valgt av de ansatte og studentene. § 9-4 tiende ledd gir styrene hjemmel til å velge numeriske vararepresentanter også for andre grupper enn eksterne styremedlemmer dersom styret ønsker dette.

Sametinget skal oppnevne ett varamedlem til styret ved Samisk høyskole. Departementet oppnevner det andre varamedlemmet. Prioriteringen mellom disse foretas av departementet. Slik som for andre institusjoner kan utgangspunktet om to varamedlemmer fravikes ved behov.

Kunnskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i universitets- og høyskoleloven (oppnevning av eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i universitets- og høyskoleloven (oppnevning av eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i universitets- og høyskoleloven (oppnevning av eksterne styremedlemmer ved statlige høyskoler)

I

I lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler gjøres følgende endringer:

§ 9-4 sjette ledd skal lyde:

(6) Forslag til eksterne styremedlemmer og *varamedlemmer fremmes* av institusjonens styre. Det samme gjelder forslag til styreleder når rektor er ansatt. For kunsthøyskolene fremmes forslag av høyskolens styre og av Norsk kulturråd. Sametinget oppnevner på fritt grunnlag to av de

eksterne styremedlemmene og *ett varamedlem* ved Samisk *høgskole*. *Departementet* oppnevner på fritt grunnlag *styreleder, med mindre institusjonen har valgt rektor som styrets leder, og øvrige eksterne medlemmer og numeriske varamedlemmer for fire år.*

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

